

VESTFOLD KREMATORIUM

Høringsuttalelse

Uttalelse fra Vestfold krematorium til " Forslag til endringer i gravferdsforskriften" av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartement.

Denne uttalelsen følger langt på veg inndelingen av høringsnotatet og korresponderende avsnittsnummer er angitt i parentes.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	2
2	Tilpasning til religiøse og livssynsmessige minoriteter (3)	3
3	Digitalisering (5)	4
4	Krematorieanlegg	5
5	Tekniske endringer (7).....	5
6	Kremasjon og gravlegging (8)	6
7	Anonym og navnet minnelund (9).....	7
8	Helse, miljø og sikkerhet (11)	7
9	Myndighet til å fravike forskriften (11/12).....	8
10	Øvrige kommentarer.....	9
11	Tall fra VKs virksomhet.....	9

1 Innledning

1.1 Oppsummering

Høringsuttalelsen fra Vestfold krematorium baserer seg på følgende hovedsynspunkt:

- A. Kremasjon som en del av gravferden må være verdiforankret i en faneparagraf på linje med gravplassforvaltningen. Kremasjon og urnegravferd må sidestilles med kistegravferd.
- B. Ansvarsfordeling mellom myndighetene må bli tydeligere.
- C. Behandling av aske og askeurne må liberaliseres og tilpasses ut fra individuelle og kulturelle endringer.

1.2 Om Vestfold krematorium

Vestfold krematorium (heretter VK) er et interkommunalt selskap etter lov om IKS. Selskapet er eid av kommunene Horten, Tønsberg, Sandefjord og Larvik.

1.3 Endringer innenfor gravferds- og krematorieforvaltningen

VK ser det som positivt at departementet i sitt forslag ønsker å regulere den nye praksis som har utviklet seg innenfor området, og som det er gitt dispensasjon for. VK mener at gravferdsforvaltningen også i framtiden må ha en proaktiv rolle i det å forvalte samfunnets syn på, og samfunnets behov i forbindelse med gravferd, og å bidra til å få regulert den praksis som fortløpende utvikler seg.

Allikevel mener vi departementets forslag til endringer bare delvis vil være hensiktsmessige. VK mener at endringsforslagene burde ta ytterligere konsekvens av endringene i vår kultur, og samtidig åpne for at nye endringer vil komme. Derfor burde endringsforslagene vært både mer grunnleggende, og båret mer preg av en proaktiv holdning.

1.4 Krematoriedrift og gravferdsforvaltning

VK ser at krematoriedriften i landet skiller seg fra gravferdsforvaltningen for øvrig, ved blant annet:

- 3 av de største krematoriene våre er kommunale, og ikke kirkelige.
- Rundskriv [V-6/2002 B](#), peker på at krematoriene forvaltningsmessig er knyttet nærmere opp til kommunen enn andre bygninger som fellesrådet forvalter.
- De fleste krematorier betjener flere kommuner enn den hvor krematoriet ligger.

1.5 Ikke fellesråd, men krematorieeier

VK mener teksten i ovennevnte rundskriv V-6/2002 B der krematoriene og krematorieovnene er forvaltningsmessig knyttet nærmere opp til kommunen, burde vært fulgt opp i forslaget for å tydeliggjøre kommunens ansvar..

I forbindelse med oppstart av VK ble det klargjort med departementet at krematoriet ikke behøver å være gravferdsmyndighet for å levere kremasjonstjenester. Gravferdslovgivningens beskrivelse av krematorium var å forstå direkte mot krematoriet, uavhengig av hvem som var gravferdsmyndighet. Drift av et krematorium behøvde ikke å skje på delegasjon fra gravferdsmyndigheten, men med tillatelse fra departementet. Derfor mener VK at «fellesråd» bør byttes ut med «krematorieeier» i de avsnitt i forslaget som omhandler krematorium, kremasjon og urnehåndtering, for eks. § 33.

1.6 Annet

I gravferdsloven synes det som om «gravferd» blir brukt om, og gjelder ferden fram til urnen, eller kisten er i graven. I forskrifter (tjenesteordninger) hjemlet i kirkeloven synes det som om «gravferd» blir forstått som seremoni, eller kirkelig handling, og som avsluttes med jordpåkastelse og velsignelse. Ved valg av kremasjon som gravferdsform, blir ikke kistehåndtering, kremasjon og urnehåndtering dermed forstått som en del av gravferden. Vi ser at det kan bli en svak samforståelse av kremasjonens plass på gravferden mellom de kirkelige organer og krematoriene. VK ser noen negative konsekvenser av dette:

- Urner blir ikke satt ned straks etter kremasjon
- Verdimessig og etisk tenkning rundt kiste-, kremasjon og urnehåndtering står svakere etter enn før «jordpåkastelsen»
- Urnegravferd kan ofte bli en praktisk oppgave som må utføres, og ikke en naturlig verdiforankret del av gravferden.
- Krematoriene benytter vanligvis en metallbeholder som urne. Den har ingen estetisk funksjon, men skal løse en praktisk oppgave med å få asken i jorda. Flere velger derimot å kjøpe en urne som er estetisk utformet, slik man også velger en estetisk utformet kiste. Dette understreker for VK at det er viktig at urnen med avdødes levninger skal behandles med verdighet og respekt, og som en naturlig del av gravferden.
- På hjemmesiden til de kirkelige fellesråd blir «gravferd» presentert klart oftere ut fra kirkelovens forståelse, enn ut fra gravferdslovens

2 Tilpasning til religiøse og livssynsmessige minoriteter (3)

VK mener forslaget til endringer gir inntrykk av en for ensidig inndeling. VK erfarer at mange innbyggere, når det skal gjøres valg knyttet til gravferd og sorg, ikke forankrer sine valg ut fra det registrerte trossamfunn, eller det definerbare livssyn de eventuelt tilhører. Vårt inntrykk er at det er de individuelle, situasjonsbetingede og kulturelle argumenter som veier tyngst, og som må møtes med tilpasninger.

Vi registrerer at det er stor variasjon i oppfatningen hva en grav er, og *hva* og *hvor* den døde er. Noen vil kanskje velge å ha en grav å gå til fordi samfunnet forventer det, mer enn at det er et aktivt personlig valg. Mange tenker at «far» er på kirkegården, og må besøkes, mens andre tenker at «far» ikke er der, og behovet for besøk er mindre. Det er over 9 % av de som velger kremasjon på VK som ikke velger en grav å gå til. De velger anonym grav/minnelund eller askespredning

2.1 Særskilte tilrettelagte graver (3.2)

VK tror at de aller fleste også i framtiden både ønsker en gravplass, og en så rask gravlegging av urnen som mulig.

Selv om VK ikke har gravplasser, ønsker vi å uttale at tilrettelegging av gravsteder må skje ut fra individuelle og kulturelle holdninger, mer enn ut fra religiøse og livssynsmessige begrunnelser.

VK mener at det må legges til rette for

- områder på gravplassen der man kan spre asken uten urne, slik det for eksempel er mulig i Sverige.

- kolumbarium, urnenisjer, urnevegg eller lignende der urnen oppbevares midlertidig. Dersom krematoriene og eller gravplassene gis anledning til å ha dette, kan dette kontraktsfestes og avgiftsbelastes. Det bør være klausul om gravlegging etter kontraktperiodens utløp. En slik innretning bør ikke nødvendigvis defineres som grav, men som en utvidelse av frist for gravlegging. Dersom et slikt tilbud foreligger ser vi eksempelvis for oss at for familier som mister et medlem mens de bor midlertidig i den kommunen gravplassen er, har behov for en midlertidig oppbevaring av urnen fram til de flytter til hjemstedet, og gravlegger der. Tilsvarende vil familier som ikke blir enige om hvor en urne skal gravlegges, gis mulighet til å ha et midlertidig sted å besøke urne.

2.2 Krav om kiste – kremasjon uten kiste (3.3)

Selv om tilbud om kremasjon uten kiste skulle foreligge, tror vi dette vil være lite etterspurt. Rent teknisk kan VK kremere uten kiste under forutsetning av at hygieniske krav blir ivaretatt; jfr. *Forskrift om transport mv. av lik*. Det forutsettes også at den avdøde ligger trygt på en plate med ben (tilsvarende kistebunn). VK har altså ingen store motforestillinger mot dette, men vil kunne gjøre dette for å imøtekomme særskilte livssyn/religioner.

2.3 Tilstedeværelse under kremasjon (3.4)

VK har bygd observasjonsrom der pårørende kan se kisten føres inn i ovnen. Rommet blir benyttet i hovedsak av personer uten forankring i religion eller livssyn. Det synes å være et tilbud enkelte tar i mot fordi man tror det kan være godt for sorgprosessen. Departementet skriver at *Det er i praksis svært få kremasjoner der spørsmål om tilstedeværelse fra de etterlatte blir tatt opp*. VK mener at man ikke må begrunne et slikt rom ut i fra hvor mange som har meldt et behov. Av de observasjoner VK har hatt, er det kun 1 av 6 som antas religiøst/livssynsmessig begrunnet. Observasjon ble valgt fordi tilbudet forelå, og ikke fordi det var meldt et behov på forhånd.

For å tilpasse endringer i kulturen, og for å legge til rette for en bedre sorgprosess, mener VK at man må etablere observasjonsrom der dette ikke foreligger. Et slikt rom gir mulighet til å avslutte en emosjonell prosess på en verdig og tydelig måte, slik man også ser en kiste senkes i jorden. Et slikt rom må utformes med høy grad av verdighet.

3 Digitalisering (5)

Som et hjelpemiddel for gravferdssektoren forstår VK hensikten med å innføre elektronisk inndeling av gravplass i tråd med Statens Kartverks nye standard.

Men det er et område VK mener er vel så viktig å gjøre elektronisk: *Begjæring om gravferd og/eller kremasjon*. I dag foretas dette ved manuell utfylling av skjema og signering. Feilkilden er stor og arkiveringen kan lett bli tilfeldig.

Ny statistikk viser at seniorene i stadig større grad tar del i informasjonssamfunnet og at de digitale skillene i befolkningen blir mindre. Sju av ti seniorer har i dag bredbånd, og de bruker offentlige digitale tjenester i nesten like stor grad som resten av befolkningen. ([Departementets nyhetsmelding 14.09.2012](#))

I samsvar med [Regjeringens digitaliseringsprogram](#) ber VK at ny forskrift innfører elektronisk begjæring om gravferd og/eller kremasjon.

De elektroniske løsningene er i dag tilgjengelige, og kostnader med implementering er begrenset. En slik løsning vil også åpne for en bedre informasjonsflyt overfor den ansvarlige for gravferden, ikke minst for å følge kistens og urnens veg fram til gravlegging, som oftest skjer flere dager etter seremoni.

4 Krematorieanlegg

VK mener forskriften må ha en faneparagraf som også omhandler krematoriedrift slik det er for gravplasser i § 1.

Etter det vi kjenner til er det i dag lite rådgivning (tilsyn) med krematorier fra overordnet myndighet, Så langt vi erfarer, ligger ikke krematoriedrift inne som en del av ansvarsområdet til «kirkegårdskonsulenten».

VK mener at det må stilles formelle krav til krematoriedrift ut over det som ligger inne i forslaget, og at det etableres en rådgiver- tilsynsfunksjon som sikrer at følgende blir ivaretatt og innarbeidet i det enkelte krematoriums internkontrollsystem:

- Verdighet og respekt
- Åpenhet og innsyn
- Trygge rutiner og nødvendig kompetanse.
- Gode og verdige tekniske løsninger av ovn og renseanlegg.
- Krav til tidspunkt for avslutning av kremeringen og krav til innhold før man avslutter.

5 Tekniske endringer (7)

5.1 Miljø

§ 29, 1. ledd har formuleringer som er knyttet til forbrenning og miljø. VK mener at det må være sammenheng mellom Forurensningsforskriftens § 10 og Gravferdsforskriften. Hvis miljøspørsmål skal ligge inne i Gravferdsforskriften mener VK:

- Det bør stilles samme krav til utslipp fra kistegrav som til kremasjon. Det bør stilles krav til rensing av drencvann fra gravplasser, dersom dette inneholder miljøgifter. Det er en gjengs oppfatning at Hg i menneskekroppen skyldes amalgam, og at dette vil reduseres med årene. Våre målinger viser at Hg-innholdet i menneskekroppen er uavhengig av om avdøde hadde amalgam eller ikke.
- Det bør stilles samme krav til rensing av utslipp fra de små krematoriene, slik det er for de større.

5.2 Gjenbruk av urnegrav

Ut i fra de opplysninger VK har, brytes ikke asken ned. Urnens innhold er hovedsakelig utbrente benrester, som er ferdig nedbrutt. Fastsetting av fredningstid og tid for gjenbruk av en urnegrav bør skje med en annen begrunnelse enn nedbrytingstid.

6 Kremasjon og gravlegging (8)

6.1 Frist for kremasjon

Vedr frist for kremasjon, jfr. gl § 10, 2. ledd. VK er tilfreds med gjeldende frist, og praktiserer 10 virkedager der lørdag, søndag og helligdag ikke er medregnet. VK kremerer i snitt 12,3 kalenderdager etter dødsfallet.

Både for VK og for andre krematorier som kremerer for andre kommuner, mener VK at forskriften bør presisere at krematorieeier, bør kunne gi dispensasjon fra fristen, jfr. § gl. § 13.

6.2 Frist for gravlegging

Siden krematoriene oftest forholder seg til flere kommuner, bør det tydeliggjøres hvilken myndighet som kan gi dispensasjon til forlengelse av frist for urnegravlegging; myndigheten der avdøde bodde, eller der urna skal gravlegges.

VK mener at det bør være gravplassmyndigheten der urnen skal ned, som kan forlenge fristen dersom gravplass er bestemt. Dersom gravplass ikke er bestemt, har krematoriet mulighet til å oppbevare urnen inntil 6 måneder. Dersom det ikke er noen som sørger for gravferden innen denne fristen, er det i henhold til gl § 9, 5. ledd, kommunen der avdøde bodde som sørger for gravferden, eller kan forlenge fristen. Denne myndigheten må kommunen kunne delegere til krematorieeier. Dette vil også bidra til bedre oppfølging av aske som gravlegges på sjøen eller spredes for vinden.

6.3 Tidspunkt for gravlegging, og transport av askeurne

I rundskriv [V- 11B/2004](#) er det to momenter som VK hadde håpet skulle bli fulgt opp i endringsforslaget. Det gjelder tidspunkt for gravlegging av urne, og transport av urne ut av kommunen.

6.3.1 Tidspunkt for gravlegging

I ovennevnte rundskriv blir det tilskyndet en snarlig gravlegging av askeurne. VK mener at dette burde bli understreket og synliggjort i forslaget. VK er også kjent med at noen gravferdsmyndigheter ikke gravlegger askeurner vinterstid, hvis ikke den som sørger for gravferden positivt ber om det. Det blir heller ikke sendt informasjon om urnegravferd før gravferdsmyndigheten finner det praktisk å gravlegge urnen.

VK mener at rask og god informasjon er viktig, og pårørende bør så raskt som mulig etter at kremasjon er foretatt, få informasjon om at urnen nå er klar for gravlegging. Krematorieeier bør pålegges dette ansvaret.

§ 36. første ledd bør derfor lyde:

xxxxx Krematoriet eller vedkommende gravplassmyndighet skal snarets mulig etter kremasjon gi melding til den som sørger for gravferden om når gravlegging kan finne sted. Den som sørger for gravferden skal såvidt mulig gis anledning til å være tilstede under gravleggingen.

6.3.2 Urnetransport

Siden de fleste krematorier betjener flere kommuner enn den der krematoriet ligger, er transport og forsendelse av urne et aktuelt tema.

VK oppfatter at hverken den gjeldende forskrift, eller forslag til endringer, er tydelig nok på ansvarsfordelingen mellom gravferdsmyndigheten der avdøde bodde, og gravferdsforvaltningen der urnen skal gravlegges.

Innholdet i rundskrivet bør følges opp og transportansvaret bør klargjøres, slik at forsendelsesmåte, gravplass, og tidspunkt for gravlegging blir fastsatt av mottaksmyndigheten.

VK mener at § 36, 2. avsnitt, bør lyde:

Når askeurne skal gravlegges et annet sted enn der den oppbevares, skal gravplassmyndigheten der urnen skal gravlegges stille de krav til utlevering og forsendelse som er nødvendig for å sikre at urnen ikke kommer på avveie.

6.4 Spredning av aske

Det er 4 % av kremasjonene som går til askespredning. Flere fylkesmenn tillater at urner av lett oppløselig materiale settes ned på sjøen. Det er i dag ikke en ens oppfølging av de urner som leveres ut til askespredning/nedsetting på sjøen. Det er også uklart om det er krematorieeier eller gravferdsmyndighet der avdøde bodde, som skal levere ut urnen. VK ber departementet vurdere om det kan være hensiktsmessig med en tydeligere regulering av dette.

VK foreslår at krematorieeier leverer ut urner og at krematorieeier ber om å få erklæring fra den som sørger for gravferden, om at handlingen har funnet sted, slik som enkelte fylkesmenn ber om i dag.

VK mener at departementet må innarbeide i sine formuleringer at nedsenking av urne på sjøen er å forstå som 'spredning av aske'.

6.5 Deling av aske

På bakgrunn av flere henvendelser, og av hensyn til den enkeltes tenkning omkring avdødes levninger, ber VK om at departementet vurderer om Fylkesmann etter søknad kan kunne gi tillatelse til deling av aske.

7 Anonym og navnet minnelund (9)

VK støtter endringsforslagene.

Ut over dette ber VK at det også gis åpning for at aske kan strøs ut, eller gravlegges uten urne på avgrenset sted på gravplassen, slik det er tillatt i våre naboland.

8 Helse, miljø og sikkerhet (11)

8.1 Hjertestimulator (11.1)

VK er bekvem med at helsevesenet får ansvar for fjerning av implantat.

8.2 Krav til kiste og askeurne (11. 2-3)

VK støtter forslaget om krematoriets ansvar og myndighet vedr. kister for kremasjon.

I følge de opplysninger VK har, så går også en metallurne i oppløsning innen fredningstidens utløp dersom jordsmonnet er riktig. Dersom jordsmonnet er av en beskaffenhet som gjør at en kiste ikke går i oppløsning, så vil det også gjelde for en urne. Asken som egentlig består av knuste utbrente benrester går ikke i oppløsning uansett, og etter at urnen er gått i oppløsning, står «askesøylen» igjen med den form den hadde i urnen.

Hvis det er viktig at en urne skal brytes ned, så mener VK at det må stilles krav til nedbrytning av askeurne innen fredningstidens utløp, i «godkjent» jordsmonn. Det er ikke nødvendig med leddet *'forarbeidet av organisk materiale'*.

På samme måte som et krematorium kun skal kremere døde mennesker, må det også kunne stilles krav til askeurne, slik at urner beregnet på kjæledyr ikke kan benyttes til mennesker (barn).

8.3 Gjenvinning av metallrester (11.4)

Behandling av metallrester etter kremasjon er et følsomt tema, og må behandles med varsomhet. Temaet berører mer enn metallrester. Det gjelder også smykker og det man finner når man graver i en grav der fredningstiden er utgått.

VK mener at alle som arbeider med den døde kropp og som kommer i kontakt med verdifullt materiale på, eller i den døde kropp, må pålegges stor grad av etisk yrkesutførelse. Dette gjelder både ansatte i gravferdsbyrå, på gravplass eller innenfor krematorievirksomhet, inkludert den som gjenvinner metallrester. Den som sørger for gravferden må være trygg på at rutinene sikrer en respektfull og verdig håndtering av liket, og av omsettbart materiale. Ovennevnte ansatte må være pålagt et stort etisk og selvstendig ansvar, da det i dag ikke foreligger noen kontroll av hvordan den døde håndteres. Mulighet for misbruk av tillit er klart til stede, og vanskelig å avdekke. Dette bør departement ta med i sin vurdering, når regelverket skal utformes på dette området.

VK mener at det helst må være departement som godkjenner ordningen. Alternativt bør det være krematorieeier som beslutter hvilke metode som skal benyttes. Dersom metallrestene skal gravlegges, må det være gravplassmyndigheten der det skal skje, som gir tillatelse til gravlegging av dette materiale.

9 Myndighet til å fravike forskriften (11/12)

Krematoriene inngår ikke i noen regional myndighets ansvarsområde (bispedømmerådene), med unntak av utslippskontroll og ved etablering. Dermed er de heller ikke en del av gravplassvedtektene. Og siden en del av krematoriene organisatorisk er knyttet nærmere kommunen enn fellesrådet, bør departementet vedta vedtekter for krematoriene etter forslag fra krematorieeier. Tilsvarende bør krematorieeier eventuelt gis mulighet til å fravike forskriften/vedtekten i enkeltsaker. Og at krematorieeiers vedtak i enkeltsaker blir å regne som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Eksempel på dette vil kunne være å godkjenne/ikke godkjenne kiste til kremasjon, eller nekte bruk av urne, som ikke er nedbrytbar.

VK ber også om oppklaring i om godkjenning av 'begjæring av kremasjon' er å forstå som enkeltvedtak i henhold til forvaltningsloven.

10 Øvrige kommentarer

10.1 Merking

VK foreslår at setningen 'Brikken følger med gjennom forbrenningen.' i § 34, 1. ledd slettes.

Av praktiske årsaker bør krematoriet kunne innføre rutiner som identifiserer den avdøde gjennom hele prosessen, uten at brikken må følge både inn i ovnen og gjennom askeberederen.

Det må videre avklares om hensikten med brikken kun er å sikre identiteten gjennom prosessen, eller om den også skal sikre identiteten ved gjenåpning av urnegrav i framtiden. I så tilfelle må identifiseringsbrikke også innføres ved kistegravlegging.

10.2 Byråenes rolle

VK registrerer at gravferdsbyråene er en virksomhet som ikke er regulert, eller krever godkjenning. VK vil igjen minne om behovet for regulering av denne virksomheten.

10.3 Statistikk

Når VK skal uttale seg til nye forskrifter beklager vi at det finnes lite statistikk over virksomheten eller tall som viser utvikling av trender. VK ber derfor om at dette forbedres i framtiden.

11 Tall fra VKs virksomhet

Denne uttalelsen baserer seg på egne tall og erfaringer i den korte tid (2 år) krematoriet har vært i drift:

- Antall kremasjoner pr år: 1040
- Andel urner til askespredning: 4 %
- Andel urner til anonym grav/minnelund: 5 %
- Andel urner levert eller sendt ut av Vestfold: 12 %
- Antall kremasjoner teknisk tilpasset andre religioner/livssyn: 0,1 %.
- Andel kremasjoner der pårørende ønsker å se kisten føres inn i ovn: 0,7 %
- Andel urner levert ut direkte til pårørende for transport til gravplass/askespredning: 6 %
- Gjennomsnittlig antall kalenderdager fra dødsfall til kremasjon: 12,3
- Gjennomsnittlig antall kalenderdager fra kistemottak til kremasjon: 3
- Gjennomsnittlig antall dager fra kremasjon til utlevering av urne: 18